

Hetényi Imre főkapitányhelyettes két tudós segítségével felkutatta Árpád sirját

A mai Bohn-téglagyár gépháza alatt van a Honalapító nyugóhelye

Néhány nappal ezelőtt az érdeklődés központjába került ismét Hetényi Imre dr. főkapitányhelyettes, a budapesti főkapitányság mellé rendelt politikai rendőrség vezetője. A közérdeklődést egy valóban bravuros rendőri nyomozás idézte elő, amelynek eredményeképpen egy tizenhastagú és alaposan felkészült kommunista bandát sikerült szétugrasztani és ártalmatlanná tenni. Eppen a huszonnegyedik órában, mert hiszen, mint a nyomozás kétségtelenül megállapította, az ország nyugalmát felforgatni készülő kótyagos emberek az utolsó simításokat végezték földalatti szervezkedésükön, hogy azután — elképzelésük szerint — megteremtsek a második magyar tanácsköztársaságot.

Uton, utfélen, amerre az ember jár, kávéházban, magántársaságban, színházak előcsarnokában, sőt báltermekben is, mindenki azt kérdezte az újságíróktól, akikről tudvalevő, hogy ismerik Hetényi Imre dr.-t, tulajdonképpen milyen ember ez a magyar politikai Sherlock Holmes, aki fiatalos fűrészséggel, éleslátással és alapos felkészültséggel Deus ex machinaként lép mindig közbe, amikor arra szükség van.

Mindenki tudja erről a derék rendőreberről, hogy például családi életet él, a legszolidabb nyárspolgárhoz hasonló módon tölti az idejét abban a pillanatban, amikor — nem rendőr.

Az azonban kevesen tudják róla, amit az Ujság munkatársa az alábbiakban közöl a nyilvánossággal: hogy párját ritkító érdekesség és a magyarok történelmével foglalkozó rendkívül értékes könyvtára van, hogy Hetényi Imre dr. archológus, még pedig a javából.

Valósággal szenvedélye a régészet. Nagyon érdekes — és ez is az ő alaposságára mutat — hogy a régészetben is egy téma érdekli, még pedig nem kisebb, mint — huszonöt esztendő óta: — a honfoglaló Árpád és a körje csoportosuló események.

Régi leveleket, okmányokat, okiratokat és könyveket tanulmányozott át évtizedeken keresztül Hetényi Imre dr., amikor még nem is volt rendőr, hanem „csak” rendőri riportter és arra a meggyőződésre jutott, hogy Árpád sirjának Fehéregyházán kell lennie, azon a Fehéregyházán, amelyet Árpád halála után alapítottak és amely valahol a kidsott Aquincum és a mai Óbuda közötti részen terül el.

Bártfai Szabó László, a Tudományos Akadémia európai hírű főkönyvtárosa, ez a tudós professzor is ugyanazon időtájt, körülbelül huszonöt esztendővel ezelőtt kezdett foglalkozni Árpád sirjának felkutatásával. Hozzá utasított a főkapitányhelyettes, amikor szóvá tettük előtte, hogy meghallottuk Árpád-kutatói hírnevét és hogy erre vonatkozóan szeretnénk tőle egyetmást megtudni.

— Nem nyilatkozom — mondotta Hetényi keményen, katonásan, úgy, ahogy szokott beszélni. — Rendőr vagyok és csak rendőri dolgokról beszélek, de ezekről is csak abban az esetben, ha erre fölüttes hatóságom engedélyt ad. En Árpád sirjának felkutatásával csak mint dilettáns foglalkoztam és foglalkozom és nem érzem magam arra hivatottnak, hogy erről a nagy nemzeti problémáról nyilatkozzam. Tessék elmenni a Tudományos Akadémiára Bártfai Szabó László főkönyvtáros urhoz, ő ennek a kérdésnek egyedüli szakértője, ő fog ebben az ügyben felvilágosítást adni, ha — időszerűnek tartja.

Mit mond az Akadémia főkönyvtárosa

Az Akadémia egyik ablakmélyedésében, régi könyvek között buvárokodott bártfai Szabó László, amikor felkerestük.

— Nagyon szívesen nyilatkozom Árpád sirjának az ügyéről, — mondotta a tudós professzor. — Annál is inkább teszem ezt, mert az a reményem, hogy az Ujság révén meg tudom mozdítani a társadalmat és végre meg fog történni az, amit az 1896. évi VIII. törvényekben már elhatároztak, hogy ha Árpád sirjának a helyét megtaláljuk, azon a helyen a nemzet emlékművet fog emelni. Erre a célra a kormány annakidején már 500.000 forintot meg is szavaztatott az országgyűléssel, de mindeztideig nem kerülhetett sor az Árpád-emlék felállítására, még pedig azért, mert — úgy tudták az illetékesek —, hogy még megközelítőleg sincs megállapítva, hol van a honalapító sírhelye.

— De most már tudjuk, hogy hol van! Felelősségem teljes tudatában állítom, hogy a honalapító sírhelyét megtaláltuk.

A professzor térképet vesz elő, amelyet 1766-ban egy Kneidinger András nevű térképész készített és amelyet régi okmányok között buvárokodva fedezett fel. A térképen latin nyelven vannak beírva az egyes építmények és benne vannak azok az utak is, amelyeknek nagy része még ma is fennáll.

— A térkép maga, bár igen érdekes adatokat szolgáltat annak, aki ennek a környéknek a régészetiével foglalkozik, még nem volt elég. Kétszáz esztendeje annak, hogy a magyarság kereste-kutatta, hol áll ott Fehéregyháza. Jól tudtam, hogy ezt pontosan megállapítani csak okmányok segítségével lehet és ezért évek hosszú során át kutattam-kerestem az oklevéltárban. Nem kevesebb, mint száználvanhét okmányt tanulmányoztam át, javarészt latinnyelvűt. Hogy ez mekkora munka volt, mutatja az, hogy az első okmány 1148-ban kelt, a legutolsó pedig 1549 október 14-én. Az okmányok alapján szinte kétséget kizárólag megállapítottam, hogy Fehéregyháza a mai Vörösvári-ut és a Borosjenőre vezető út kereszteződésénél állott, amelytől ezer lépésnyire fekszik a még ma is fennálló Árpád-malom.

— Az okmányok azonban csak okmányok maradtak. Hiába bizonyították az írások, hogy Fehéregyházának, illetve Árpád sirjának ott kell lennie, ezt tárgyi bizonyítékokkal nem tudtam alátámasztani. Váratlanul ekkor olyan segítőtársat kaptam, aki másodmagával minden tekintetben alátámasztotta és tárgyi bizonyítékokkal megdönthetellenné tette honoszó Árpád sirjának a fekvését. Szombathelyi György és Hetényi Imre dr. volt az a két férfi, akik nekiláttak, hogy ásatásokkal támasszák alá az okmányokban talált feltételeket.

És a főkapitányhelyettes?

A továbbiakat Hetényi Imre főkapitányhelyettes így beszélte el:

— A történeti okmányok, amelyek Fehéregyháza hely-meghatározásáról beszélnek, csak hiányosan emlékeznek meg egy utról, amelyen Fehéregyháza felé kellett menni. Ezt az utat az okmányok Via Magnának nevezik, amely a rómaiak idejéből maradt fenn. Hogy ez az út hol húzódott, azt a mai utak igénybevételeivel a következőképpen lehet meghatározni:

— A mai Flórián-téren és Bécsi-uton át a Remetehegy, Táborhegy és Hármashatárhegy lejtőjén Solymár felé vezető út: ez volt a Via Magna. Ásatni kezdtem, azonban nagy akadályra bukkantam. Szinte leküzdhetetlen volt, mert azon a helyen, ahol ásni kellett volna, hatalmas gyárépületek állnak. Nagy fáradsággal találtunk végre helyet, amelyet nem foglal el gyárépület. Ott négy méter mélyre lementünk, míg végre megtaláltuk azokat a nagy kőcsoportokat, amelyeket a tudomány „római kockák” néven ismer. Ezen az uton egyenes vonalban tovább haladva, a réten nyár idején sárga árnyalatot vettünk észre, ami azt mutatta, hogy az eltemetett út fölé került szántóföld meszes talajában sárgul el a növény. Élénk bizonyosságnak annak, hogy jó helyen keressük az utat.

— A Bécsi-ut 152. szám alatt levő telken tömör utrészetet sikerült kiásnunk, itt megtaláltuk a régi római vízvezetékhez szolgáló égetett téglát is. De találtunk ezen az uton egyebet is. Tömrédek állati és emberi csontot, különösen azokon a helyeken, ahol az út párkánykövel állottak. Ez azt mutatta, hogy valóban az országuton vagyunk, amely mellé a tudomány szerint a régiek temetkezni szoktak. Találtunk népvándorlaskorabeli ptykét, magyar pénzeket, tárgyakat, amelyek határozottan bucsujárárhely közelségére vallottak.

— Fehéregyháza már Mátyás király idejében is híres bucsuhely volt és hogy helyes uton vagyunk, azt igazolta az is, hogy primitív kiállítású, aranyak látszó Krisztust és Szűz Máriát ábrázoló amulettek, olvasószemek kerültek előnk az ásás törmelékéből.

Mi volt a téglagyár alatt?

A főkapitányhelyettes után ismét bártfai Szabó László professzor beszélt, aki kijelentette, hogy felelőssége teljes tudatában állítja és bizonyítja, hogy a mai Bohn-téglagyár gépháza alatt volt Árpád sirja. A sír ottlétét kétségtelenül igazolják olyan ásatási emlékek, amelyek ma is rendelkezésre állanak.

— Még a nyolcvanas évek elején történt, amikor a téglagyárt ezen a helyen felépítették, hogy annak az utnak a végén, amelyet Hetényi Imre dr. ásatásai tártak fel, egy régi ház alapfalai kerültek elő.

— Először a keresztfolyosó tűnt fel, azután hatvan darab faragott boltívboroda került elő, majd a bordáknak megfelelő zárókő. A bordák közti rész téglából volt építve, talaját pedig négyszögletes téglaföldte. Az egyik folyosón nagyobb márványkőszirtlap darabjára akadtak, amely oroszlanon álló férfilábakat mutatott bő köpenyben. Nem volt sem a földbe, sem a falba illesztve, hanem tumbaszerű síremlék-fedőlapja volt. A XIV. század végén készülhetett. Mellette márványdarabokat találtak, kettős keresztel. Találtak még több márványdarabot, faragott lombfűzrérel, az egyiket REG szótaggal. Valószínűleg Regina töredéke lehet a REG. Előkerült két szürkés márvány kapubélés is — és egy harmadik, amely fehér mészkőből készült. A feltárt temérdek cseréptéglát hamuval és szénnel keverve hozták felszínre, ami azt igazolja, hogy az épületet valamikor tűz pusztította el.

— Ezeket a tárgyakat, sajnos, nem őrizték meg annakidején és egyrésztüket Óbudai házakba építették be, másrésztüket pedig a Filatorigát feltöltése alkalmával használták el.

— Hetényi Imre főkapitányhelyettes sok ilyen elhurcolt, de értékes márványépitkezési anyagot megtalált, tudja most is, hol vannak. Elő is adja abban a pillanatban, ha annak szüksége mutatkozik, hogy kézzelfogható bizonyítékát kell szolgáltatnia honfoglaló Árpád síremlékének. Addig azonban őrizk és vigyáznak, nehogy régi történelmünknek ezt az egyetlen fix pontját is elveszítsze valami módon.

Most már sem bártfai Szabó Lászlón, sem Szombathelyi Györgyön, sem Hetényi Imrén nem mulik Árpád síremlékének megőrzése, hanem a kormányon, hogy végrehajtsa az 1896. évi VIII. törvénycikkét.

Amikor a rendőrség betiltotta az ásatást

Rendkívül érdekes pikantériája az ügynek, hogy Árpád sirja körül annakidején valóságos politikai hajszá indult meg. Az irodalom szerint Erdy János 1850 nyarán is kutatta Árpád sirját és azon a véleményen volt, mint bártfai Szabó László mostanság, hogy tudniillik Fehéregyháza és Árpád sirja egymástól el nem választható.

Erdy János 1851 február 21-én nyilvános felolvasáson mutatta be eddigi kutatásainak eredményeit, de a felolvasás elé akadály gördült: a rendőrség politikai tüntetést látott a dologban és a további felolvasásokat, égg, mint a kutatásokat, betiltotta.

Ha Hetényi Imre főkapitányhelyettesnek, a politikai rendőrség mai vezetőjének szere-

pét látjuk honalapító Árpád sirjának felkutatásában, még groteszkebbül hat, hogy az 1851-es kutatásokat 1860-ig folytatni akarták, azonban az akkori politikai rendőrség újra közbelépett és megakadályozta, hogy a sír után további kutatásokat végezzenek.

Ilyen, szinte üldözésszerű akadályok teljes elvették az archeológusok kedvét attól, hogy tovább kutassák Fehéregyháza és Árpád sirja helyét, úgyhogy az ügy csakhamar lekerült a napirendről, egészen addig, amíg 1868-ban az Első Téglavető bányáiban kiásták Veturia sírját és Juno oltárát, amelyet a király is megtekintett. Ez mintegy szentesítette az Árpád sirja után kutatók eljárását, ugyanígy, hogy komoly munka indult meg, azonban, sajnos, minden eredmény nélkül, egészen addig, míg a fentebb említett és Óbuda felé menő Via Magna felásásával önálló irányt adott az Árpád sirja utáni kutatásnak Hetényi Imre, aki minden anyagi támogatás nélkül és pusztán a tudomány iránti szeretetből még ma is azon fáradozik — ha nagy munkája mellett erre ideje akad —, hogy honalapító Árpád sirja fölé emléket emeljenek. Amit nemcsak a magyarság szempontjából tart fontosnak, hanem — mint Európa egyik legrégebbi történelmi emléket — idegenforgalmi célból is elsőrendűen szükségesnek véli.

SZÜCS NÁNDOR